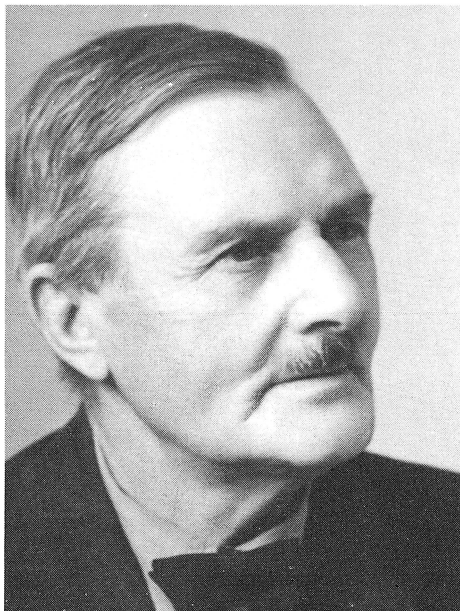

Anders Brodin

Min far Mats Anders Olsson föddes i Matsgården, Bengtsarvets by på Sollerön den 24 februari 1878 som nummer fyra bland blivande sju syskon. Man kan undra hur hans mor och andra mödrar hade det när familjemedlemmarna kom till världen. Man var hänvisad till att hjälpa varandra på ett sätt som nutidens människor inte kan förstå. Den verkliga gemenskapen fanns i byar och socknar där alla kände varandra. En sprakande brasa och en trygg grannsmor gav den trygghet som behövdes.

Anders Brodin

Det far själv berättat om vissa episoder blir som en film som är klippt men inte hoplimmad. En gudmor fanns med i hans berättelser. Hon arbetade i Stockholm och av henne fick han en gång en limkaka och ett äpple. Godis i nutida form fanns ju inte. Längtan efter något gott fanns dock även hos honom. Men nutida barn skulle inte kunna fatta att hans längtan var efter skorpor. För att kunna köpa dessa skorpor plockade han smultron. Med litet fantasi kan jag föreställa mig honom springande i backarna bland vikingagravarna i Bengtsarvet letande efter bären. De skulle sedan säljas till resande som färdades mellan Mora och Leksand. Ångbåtsbryggan blev försäljningsställe. Siljans båtar hade namn efter kända män såsom Prins August, Engelbrekt och Gustaf Wasa. När han fått några ören för sina smultron, gick han till affären vid kyrkan och köpte skorpor. Sedan traskade han till Kulåra och väntade tills någon skulle över mot Björka med båt. Väl över fortsatte han vandringen till Åsens fäbodar där hans syster skötte korna. Han kunde målande berätta hur det kändes när han närmade sig fäboden. Det var något av Himlaspelets frid, som när Marit "kom hem" efter jordelivets möda. Skor nötte man inte i onödan och skorpona var sparade. Väl uppe på fäboden fick han en skål med fläter (grädde) av system. Där sait han utanför husväggen med utsikt över Sollerön och Siljan och doppade sina skorpor. Då var han övertygad om att ingen i världen kunde ha det så bra som han.

En annan förtjänst fick han vara med om när "herrkarlar" kom till ön för att jaga raphöns. Jägarna kallade honom för "Lycko Per". Han var nästan för liten men fick ändå vara med och skrämma upp fåglarna. Han hade en nystickad tröja på sig och trodde att tröjan förde tur med sig. Han mindes också att han tillsammans med sin bror Olle drömde om nya byxor, men skinnbyxorna höll och fick växas ur. Det hjälpte inte ens att de turades om att sätta byxbakarna mot slipstenen. Byxorna höll även för detta.

En episod vid matbordet brukade han berätta. Någon av barnen frågade deras far hur gammal han var. 40 år blev svaret. Barnen skrattade och tyckte att han var otroligt gammal. Tänk, nu är jag dubbelt så gammal som min far var då, brukade han säga.

På kvällarna i fäbodstugan satt vuxna karlar runt brasan och berättade om trolltyg och annat. Han låg då i sängen och lyssnade och blev ibland mörkrädd av det han hörde. Men brasans sken och de vuxnas skratt gav den trygghet som behövdes för en trött liten pilt.

Åren gick och han kom i skolåldern. Första klass mindes han inte mycket av, men i andra klass hade han en hedersman som lärare - sträng men rättvis. I folkskolan gick han mesta tiden för Alma, känd som Alma i hela socknen. Där fanns också Fem Erik och en småländska vid namn Maria. Roliga gruff som inte var vilda brukade han skratta åt. En gång kom Anders Holmer från Bengtsarvet och Filén (Flintull Anders) från Gruddbo ihop sig om något. När

Holmer låg illa till, kunde far inte hålla sig utan gjorde ett ryck i Filéns kasung (päls). Det bar sig inte bättre än att pälsen gick upp i sömmen i midjan och det blev till en midjepäls. Då var det slut på gruffet och alla skrattade. Men den som trodde sig bli tvungen "gå till stupstocken" det var far. Lärarinnan kunde inte heller hålla sig för skratt och ansåg allt vara ett olycksfall. I hans minnen fanns också fiolmusik som spelades i stugorna. Musiken lättade upp och gjorde livet ljusare även då - i både glädje och sorg.

Efter folkskolan drömde han om att få gå på Fornby folkhögskola, men det kostade pengar och därför kunde inte drömmen gå i uppfyllelse. Då kom tanken att söka till volontärutbildning eftersom den var gratis. Som 18-åring sökte han till Jämtlands fältjägere i Östersund och blev antagen. Pengar till tågbiljett fick han låna. Vid framkomsten till Östersund fick han gå till fots till Frösön. Där blev han tilldelad en hög med uniformskläder. Då försvann genast drömmen om de fina kläder han trott sig få. Efter omklädning gick han ut på staden och speglade sig i ett skyltfönster. Det han såg var ingenting att glädjas över. Han blev dock glad över att vara så långt hemifrån att ingen där kunde se honom. Men även kläderna blev bättre med tiden. Rekryterna blev anmodade att byta bort sina son-namn eftersom så många liknade varandra. Det fanns långa listor med namn att välja på, t ex Norin, Nordin, Brodin, Backström, Hedman m.m. Av den anledningen byttes identiteten och Mats Anders Olsson blev Anders Brodin.

I hans minnen från den tiden fanns mycket slit, skoskav och stunder då han var så trött att han somnade från maten. Att det sedan var slut i kokvagnarna när han vaknade, gjorde inte saken bättre. Med tiden lärde han sig att "sova som katten", även i vila. Statens lön var knal och han fick fundera flera gånger innan han köpte sig en extra vetebulle som då kostade 2 öre. Det brukade komma gummor med korgar fulla med vetebullar som såldes till pojkarna på manöver.

Han kunde fängslade berätta om kamratskap i vått och torrt. Vid unionskrisen 1905 låg han med kompaniet vid norska gränsen i beredskap. Han hade dock vänner vid regementen i Trondheim och kunde inte tänka sig att de skulle kunna skjuta på varandra. Han mindes också saknaden efter en kamrat som avled under utbildningstiden. Av hans mor fick han en gammal värja och den påminde om tider som gått.

I den militära utbildningen gick han ut med högsta betyg. Under första världskriget beordrades han tidvis tjänstgöra som fanjunkare i Övre Norrland och senare vid Göta Livgarde i Stockholm. I samband med att han gifte sig 1907 tog han avsked som sergeant och kvarstod i reserven.

Den 29 december 1907 vigdes han i Sollerö kyrka med Mås Anna Jönsdotter (f 1878, d 1965) från Gruddbo. Omkring 1910 bestämde sig Anders och Anna att flytta till Ryssa. Byn var då hemfäbod men fler och fler

Anders Brodin på lantmäterisammanträde i godtemplarhuset. Bland åhörarna igenkänns också Anders Björk, Karl Böhlmark, Anders Flinta, Karl Broman.

familjer blev boende året runt i byn. Svärfadern, kyrkvärden och nämndemannen Mås Jöns Larsson flyttade också med. Mås Jöns var redan då byföreståndare sedan 1881. Gården som de flyttade till hade stått tom under en lång tid efter Amerikafarare och var i dåligt skick. Det blev ett hårt arbete med att få både gård och jordbruk i gott skick.

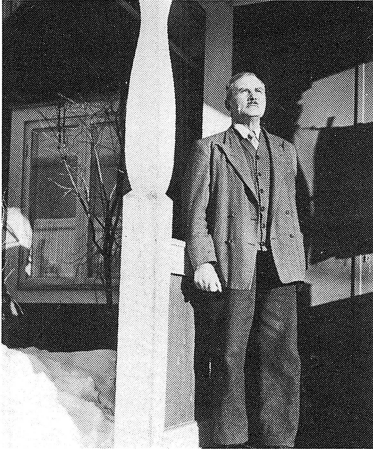
Från 1914 och fram till 1947 var fars huvudsakligaste arbete kopplat till Ryssa Elverk. Han var också ordförande i styrelsen och chef från 1928. 1916 års vårflood förstörde den nybyggda dammen vid Budsel och i slutet av 1920-talet försökte Skandinaviska Elverket genom bulvaner inom socknen köpa ut Ryssa Elverks aktier. Far och Vilhelm Erlandsson reste runt i alla byar i både Mora och Sollerön och lyckades påverka folk att inte sälja.

Offentliga uppdrag hade far både inom kommunen och i landstinget och var en tid ordförande i Hembygdsföreningen, där han lade ner stort intresse för bevarande av dokumentation av öns historia. Minnen om hans samhällseliga intresse lever kvar. Åren 1900-1922 måste de äldre barnen gå i skola på ön och måste då vara inneboende hos olika familjer. Han arbetade för och drev genom att även dessa elever fick gå i Ryssa byskola.

Att skriva och berätta var ett stort nöje för honom. Han skrev många revyvisor och när revyerna spelades hade han lika roligt som alla andra. En

släktur till Sollerön med far och min syster minns jag väl. Vid hemfärden sent på kvällen var det mörkt och stjärnklart och jag var ängslig om vi skulle hitta hem över sjön. Då sa far: "Vi låter Pella gå, hon hittar hem". Så sjöng han om en dalason som grät i fjärran land och längtade hem till Siljans strand. Far slutade sin omväxlande levnad 1961 vid 83 års ålder.

Ingeborg Gossas

Anders Brodin i vårsolen på sin farstukvist i Ryssa

Johan Svensson skrev om Anders Brodin i Mora Tidning vid hans 80-årsdag och berörde då i huvudsakligen Brodins engagemang i Ryssa Elverk och hans militära bana. Delar av artikeln återges:

Att ta värvning var vid denna tid den enda möjligheten som fanns för en ung bondpojke att förbättra sin bristfälliga skolgång. När unionskrisen bröt ut 1905 var spänningen stor inom de militära förbanden. En dag gavs order att regementet skulle ställas upp, och av dessa 12 kompanier skulle 6 fältstarka kompanier tagas ut på några timmar. Nya uniformer och alla nödiga persedlar formligen kastades ut, medan tåget stod klart på stationen och väntade. Ammunitions gördlarna fylldes och så bar det mot gränsen.

Det dröjde inte länge förrän en spion, förklädd till dräng, kom smygande på en skogsstig. Han togs fast och det blev förhör av chefen, kapten Rotman, som snart kunde beslå honom med lögner och till sist fattade hans händer som inte alls liknade några arbetsnävar. Han erkände, men då han nyss kommit över gränsen, lät kaptenen nåd gå före rätt och skickade tillbaka honom till sitt befäl med hälsningen att de skulle bli varmt välkomna med

“blåbär” från Sverige. Men även om man bokstavligen höll fingret på avtryckaren på båda sidor om gränsen, fick krisen dess bättre sin fredliga upplösning.

Och så var det tillkomsten av Ryssa kraftstation. En dag 1911-1912 stod några kunder i handelsboden hos Brottar Lars på Sollerön och resonerade elektriskt ljus. Bland dem var dåvarande kronolänsmannen O. Stadig, som framkastade förslaget att man skulle koppla en generator till den lediga ångmaskinen i mejeriet och få åtminstone ljus till gårdarna på själva kyrkbacken. Detta förslag tilltalade dock inte Brottar Lars, som tyckte att nog borde man bygga en riktig kraftstation, antingen i Mångån eller Ryssån, och då ville han vara med och teckna. Därmed hade Brodin, som hörde resonemanget, fått idén om ett kraftverk för bygden.

Efter många diskussioner kom Brodin och Mats Hedman i Ryssa överens om att försöka förvärva nedre fallet i Ryssån, vilket ägdes av flottningsföreningen eller närmare bestämt Dalarnas Strömbyggnads-aktiebolag. Man gjorde en skriftlig förfrågan men fick ej ens ett svar, och därmed var det nära att frågan skulle förfalla. Då framkastade Brodin förslaget att “göra ett fall”. Han och Hedman gjorde en preliminär undersökning om en damm i Budsel och en kanal ner till byn. Det såg gynnsammast ut. Ingenjörfirman Jansson i Falun anlätades, och efter avvägningen gav han beskedet, att man kunde räkna med 20 meters fallhöjd.

Nu var planen klar, men det svåraste återstod - att få pengar. Det skulle föra för långt att här berätta om den mödosamma väg som Brodin och Hedman fick vandra innan bygden fick sitt ljus. Man gick från gård till gård, från skogskoja till skogskoja, fick en 50-lapp här och en där. Men det blev för litet och man måste gå runt och få nya teckningar undan för undan. När alla andra vägar var utnyttjade vände man sig till - Zorn. Man fick det kloka rådet att uppvakta honom i grova arbetskläder och framföra sitt ärende på oförfalskat bygdemål. Mats Hedman fick uppdraget och lyckades. Zorn satsade i flera omgångar 40.000 kr till företaget, vilket var ett stort belopp efter den tidens penningvärde.

Arbetet fortskred och byggmästare Bergqvist från Enviken fick uppdraget att bygga dammen i Budsel, som raserades vid vårfloden 1916. När de första lamporna kunde vridas på 1914 var det utan tvivel en stor dag för bygden, och inte minst för Brodin och Hedman. Även om inte alla svårigheter ännu var övervunna.

Ända från sin ungdom har Brodin haft en ideell inriktning och tillhört godtemplarorden, där han särskilt under sin ungdom var mycket aktiv. Sollerö Hembygdsförening har han även ägnat ett varmt intresse.

Svenjoan